

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ
ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ ім. Г. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. М. ДРАГОМАНОВА
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ» ім. І. СІКОРСЬКОГО

ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

**МАТЕРІАЛИ ХІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ»**

**REPORTS OF THE XI INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE “A PERSON, A SOCIETY, COMMUNICATIVE TECHNOLOGIES”**

м. Харків, 26–27 жовтня 2023 р.

Харків
2023

УДК 740+656+338

ББК 87

Л 93

Головні редактори:

Панченко С.В. – доктор технічних наук, професор, академік Транспортної академії України, ректор Українського державного університету залізничного транспорту

Андрущенко В.П. – доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік Національної академії педагогічних наук України, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова

Редакційна колегія:

Абашик В.О. – д-р філос. наук, професор

Бабенко А.О. – канд.техн. наук, доцент

Вельш Вольфганг– габілітований доктор філософії, професор

Даніл'ян В. О. – канд. філос. наук, доцент

Дудін О.А. – канд. техн. наук, доцент

Змій С.О. – канд. техн. наук, доцент

Каграманян А.О. – канд. техн. наук, доцент

Колеснік К. Е. – канд. іст. наук, доцент, академік ТАУ

Коростельов Є.М. – канд. техн. наук, доцент

Кравець А. М. – канд. техн. наук, доцент

Куценко М. Ю. – канд. техн. наук, доцент

Лисечко В.П. – канд. техн. наук, доцент

Лях В.В. – д-р філос. наук, професор

Новіков Б. В. – д-р філос. наук, професор

Павлов В. І. – канд. філос. наук, доцент

Панченко В. В. – канд. техн. наук, доцент

Соломніков І.В. – канд. екон.наук, доцент

Семенцова О.В. – канд. екон.наук, доцент

Толстов І. В. – канд. філос. наук, доцент

Устенко О. В. – д-р техн. наук, професор, академік ТАУ

Затверджено до друку Вченою радою Українського державного університету залізничного транспорту (протокол № 6 від 11.12.2023 р.)

Людина, суспільство, комунікативні технології: матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. 26-27 жовтня 2023р. Відп.за випуск В.О. Даніл'ян. — Харків : Мачулін, 2023. — 242 с..

ISBN 978-617-8195-79-3

УДК 740+656+338

Матеріали подано в авторській редакції

ISBN 978-617-8195-79-3

© Авторський колектив, 2023

© Мачулін, худ. оформлення, 2023

показників змін фізичного стану та стану здоров'я тому що не вистачає необхідних знань; вони орієнтуються лише на самопочуття [1, 2, 3].

Після проведеного аналізу сучасної наукової літератури з проблеми формування здоров'я та основ здорового способу життя в процесі фізичного виховання студентської молоді показано що в останні 3 роки показало що існує необхідність кардинальної зміни та перебудови процесу фізичного виховання у закладах вищої освіти. Аналіз отриманої інформації свідчить про мозаїчність структури знань студентів, їх недостатню впорядкованість та взаємозв'язок. Наявні знання не мають необхідного функціонального характеру для використання у повсякденній життєдіяльності, а студентам не вистачає пошуково-пізнавальної активності для їх поповнення та розширення.

Необхідно впроваджувати інноваційні технології, технології організації фізкультурно-оздоровчої роботи у системі освіти студентів. Виявлено що необхідно формувати знання та навички здорового способу життя, осмислене відношення до зберігання та зміцнення свого здоров'я.

Список використаних джерел

1. Bezverkhnia G. V. Value orientations formation during physical education of students Pedagogika, psikhologhiia ta medyko-biologichni problem fiz. vykhovannia i sportu. 2010. N 1. P. 10–13.
2. Veletska R. Mechanism of physical activity action on health management Fiz. vykhovannia, sport i kultura zdorovia. 2014. N 2(26). P. 35–40.
3. Fishev S. O. Some concepts of formation in children and youth culture of health and healthy way of life during physical education Slobozhanskyinaukovo-sportyvnyivisnyk. 2013. Iss. 3. P. 197–199.

ШТОЛЛЬБЕРГ-РІЛІНГЕР Барбара, *габілітована докторка філософії,
професорка,
Науковий колеґ у Берліні
м. Берлін, Німеччина*

БАГАТО ШЛЯХІВ ДО ДЕМОКРАТІЇ

Нашу демократію в Німеччині не можна сприймати як належне. Парламентсько-демократична правова держава, якою ми її знаємо сьогодні, не завжди була метою у свідомості людей. Її створення не планувалося наперед протягом століть. Ми звикли думати про історію демократичного розвитку як про довгий, кам'янистий шлях, на якому потрібно було подолати великі перешкоди, перш ніж нарешті було досягнуто мети. Цей образ вводить в оману. Радше слід думати про появу сучасних демократій як про безліч різних шляхів, які аж ніяк не всі вели в одному напрямку і перетиналися радше випадково. Те,

що демократичні конституційні держави в сучасному розумінні стали можливими, не було зумовлене наперед, а скоріше було малоймовірним. Це було результатом відкритих, часом суперечливих, розвитків, які збігалися в певні історичні моменти. Історія демократії, як і вся історія, контингентна, тобто могло бути і зовсім по-іншому. І в майбутньому в будь-який час знову може бути по-іншому.

Символічним був 1789 рік. Під час Французької революції, яку з захопленням вітали деякі німці, від молодого композитора з Бонна до філософа з Кьонігсберга, від гамбурзької салоньєрки до майстра з Ульма, були пов'язані воєдино вимоги, які раніше не належали один до одного і які в сукупності тепер мали гучний ефект: вимога загальної політичної участі, принцип громадянської рівності, ідея про те, що вся легітимна державна влада повинна виходити від народу, ідея невід'ємних індивідуальних свобод. Всі ці елементи мали свою власну історію і виходили з різних історичних контекстів.

До-модерні держави, а точніше, державні структури, з яких розвивалися держави, були у своїй більшості спадковими монархіями в Європі. Але князі-правителі не могли правити поодиноці, їм просто не вистачало для цього коштів. Вони залежали від консенсусу та підтримки. Адаже їм завжди протистояли інші правителі-посередники. Суверенні права здійснювалися на всіх рівнях суспільства: зокрема, дворянськими поміщиками, а також міськими радами, церковними корпораціями або університетами. Жінки також могли мати права на правління, наприклад, як настоятельки імператорських жіночих монастирів або як знатні опікунки своїх синів. Такі правителі-посередники стягували податки зі своїх підданих і здійснювали над ними власну юрисдикцію. Багатство країни стікало в численні кишені. Князь, який потребував грошей, особливо для ведення війни, повинен був просити допомоги у цих правителів у країні, він не міг просто так їм наказувати. Натомість їм було заброньоване право на спільне визначення. У пізньому середньовіччі такі процедури участі закріпилися в «імператорських» або «земельних зборах», котрі скликав князь. Там з'являлися різні «стани», і кожен збирався окремо: священнослужителі, аристократи, міські радники, а у виняткових випадках також представники селянських громад.

Таким чином, політична участь і соціальна нерівність були нерозривно пов'язані і взаємно підсилювали одна одну. Оскільки в обмін на затвердження нових податків та законів різні стани знову і знову підтверджували свої привілеї. Якщо збори станів і «представляли всю країну», то тільки в тому сенсі, що їх резолюції були обов'язковими для всіх підданих, без того, щоб у них (підданих) питали їх згоди, або стани не звітували їм (підданим) зі свого боку. Таким чином, політична участь була ієрархічною, багатогранною та нерівною, і це різноманіття та нерівність мали тенденцію до скам'яніння. Адаже чим старіше право, тим

більш легітимним воно здавалося. «Набутих прав заради блага» було потім важко позбутися.

Громадянськими островками в аристократично-домінованому середовищі в Німеччині були автономні міські общини, які називали себе республіками, бо вони управлялися всередині радою, тому уряд був «*res publica*», тобто «громадською справою». Особливо це стосувалося близько п'ятдесяти імперських міст, які підкорялися лише імператору. Але навіть якщо міста були зобов'язані виконувати певні обов'язки не стосовно імператора, а іншому володарю міста (князю або єпископу), вони все одно вирішували за власними, визначені самими правилами, як нести ці тягарі. Міські радники (депутати) та міські голови обіймали свої посади на тимчасовій основі, а їх діяльність визначалася дуже складними процедурами, що склалися з елементів виборів, лотереї та само-доповнення. Але навіть участь у міській владі аж ніяк не була егалітарною. З одного боку, в обранні ради брали участь далеко не всі жителі міста в повному розумінні цього слова, а тільки чоловіки-глави домогосподарств, що володіли певним майном. Дружини, сини, дочки, слуги, служниці та підмайстри не мали власних прав на участь, оскільки підкорялися владі свого господаря. Бідняки, інваліди, подорожуючі підмайстри та інші подорожуючі до нього не належали, бо не мали самостійного економічного існування в місті. Євреїв і священнослужителів серед них не було, тому що щодо них діяли особливі права.

З іншого боку, як правило, до ради обиралися лише члени певних сімей, котрі були «споріднені з радою». Для того, щоб брати участь в управлінні, треба було мати економічні можливості. У більшості випадків існували складні системи ротації між «більш широкою» та «більш вузькою» радою, в якій одні й ті ж сім'ї часто змінювали одна одну по черзі. Звичайно, регулярно виникали кризи, наприклад, коли депутати занадто безсоромно збагачувалися за рахунок громади або коли конфесійна меншість зазнавала занадто жорстких утисків з боку більшості. Це призводило час від часу до повстань, в яких більш широкі верстви вимагали більш рівноправної участі в режимі управління радою. Однак такі конфлікти щодо участі, як правило, призводили до того, що окремі сім'ї входили в коло тих, хто мав право брати участь у раді, а не до того, що політична система в цілому ставала більш егалітарною. У містах теж участь була структурована не демократично, а олігархічно.

У до-модерних монархіях правителі вважалися верховними суддями та гарантами-охоронцями правосуддя. Своє правління вони виводили із забезпечення справедливості, миру та безпеки. Але це не означало, що вони могли робити все, що захотіли б. За загальним переконанням вважалося, що вони не стояли над законом, а були пов'язані божественним та природним законом,

неписаним звичаєвим правом і «старою доброю традицією», але перш за все – зобов'язаннями, які самі на себе взяли. Не існувало єдиної, самодостатньої правової системи, а була безліч різних, часом конкуруючих правових сфер та судових інстанцій: земельне право, муніципальне право, церковне право, загально-феодальне право, римське право, придворне право, ленне право, імператорське право. З одного боку, це різноманіття обмежувало становище князів, але з іншого боку, давало їм можливість підсилити крок за кроком та відновити своє становище верховного арбітра у випадках конфліктів за допомогою професійних юристів.

Найсильнішими юридичними зобов'язаннями, яким підлягали князі, були конкретні «договори правління», які вони укладали з представниками станів країни і які розглядалися як «основні закони країни», або «*leges fundamentales*». Такі договори, як правило, укладалися після серйозних криз престолонаслідування або конфесійних конфліктів, документувалися в письмовій формі, а потім підтверджувалися у великих публічних ритуалах з взаємними клятвами при кожній зміні правителя. Новий государ урочисто обіцяв відстоювати «привілеї, права і свободи країни», а натомість йому обіцяли послух у колективній присязі на вірність. На відміну від сучасної конституції, ці «основні закони» були взаємними договорами між князями та станами. Вони стосувалися лише тих, хто їх заключав. Таким чином, вони встановлювали не абстрактні загальні, рівні права для всіх індивідів, а лише привілеї та свободи для певних сімей і корпорацій. Іншими словами, не було загальної громадянської свободи в однині, а насамперед лише певні станові та корпоративні свободи у множині. І ті, хто укладав ці договори, прагнули знову і знову закріплювати і, по можливості, розширювати власні привілеї.

Однак, безумовно, існували вказівки на те, що такі станові договори про правління встановлювали і свободи більш загального характеру. Так було, наприклад, зі свободою віросповідання, центральним об'єктом конфлікту в ранньо-модерний час. Одним з найважливіших основних законів Священної Римської імперії німецької нації був Аугсбурзький мир 1555 року, який, з одного боку, залишав за государями право визначати конфесію в своїй країні, але з іншого боку, також дозволяв підданим різних конфесій продавати своє майно і емігрувати. Вестфальський мир 1648 року розширив релігійні права підданих, яким тепер дозволялося дотримуватися своєї віри, якщо государ держави змінював конфесію. Це були хоча скромні права, але вони були нечуваними, оскільки принципово застосовувалися однаково до всіх підданих.

Стосовно конкретних договорів про правління станів вчені в епоху конфесійних конфліктів змогли довести, що монархи не були зобов'язані своїм правлінням праву спадщини або божественної благодаті, натомість вони були

спочатку даровані народом, тобто «populus». Звідси конфесійні табори, придушені князем, отримали право на насильницький опір. Оскільки народ завжди довіряв владу князю лише за певних умов, вважалося, що народ також може відібрати владу у князя, який порушив договір. На цій підставі королів іноді скидали з правління, як в Данії або Богемії, і навіть обезголовлювали, як в Англії, а потім у Франції. У цій доктрині вбачалося джерело принципу народного суверенітету, згідно з яким «вся державна влада походить від народу». Питання лише в тому, хто такий «народ», а точніше, хто мав право діяти від його імені? Однак, на відміну від сучасного демократичного принципу народного суверенітету, тут лише деякі привілейовані представники завжди претендували на те, щоб уособлювати «весь народ» і здійснювати його права, не зобов'язуючись своїм становищем загальним, рівним виборам усього народу.

Так звана Священна Римська імперія німецької нації була особливим випадком. Вона складалася з різномірної безлічі князівств, дрібних володінь та міст, спільними для яких був імператор як глава (обраний курфюрстами) та ряд установ. Імператор був верховним суддею і феодалом князів, прелатів, графів і панів, які тому не займали повністю суверенного становища в рамках цього імператорського об'єднання. Імперія мала подвійну структуру станів: на рівні імператорського союзу государі протистояли імператору і вели з ним переговори так само, як вони, в свою чергу, вели переговори з власними станами на рівні своїх окремих держав. Райхстаги і земельні парламенти дотримувалися схожих процедур і підкорялися подібній логіці взаємності. Завжди йшлося про компроміси, особливо про надання податків в обмін на юридичні гарантії.

Надзвичайно складна і громіздка структура цієї імперії встановлювала певні межі влади окремих членів, хоча й дуже різною мірою: малим членам – більші межі, великим – менші. Тим не менш, вона функціонувала де-факто як своєрідний механізм стримувань і противаг (англ. checks and balances), однак не як абстрактний конституційний принцип на кшталт сучасного поділу влади, а скоріше як складна, історично сформована мережа влад, що перетинаються і конкурують між собою. Імператор і імперія утворювали певну противагу зловживанню владою князями в окремих країнах. Піддані могли, наприклад, подавати позови проти власних государів до одного з двох вищих імператорських судів у Відні та Вецларі. В окремих випадках імператорські комісії усували князя від влади і ставили на його місце тимчасову адміністрацію. Зворотною стороною прив'язаності до загальноімперської правової бази, однак, була кричуща незграбність різних процедур прийняття рішень, які часто блокували одна одну протягом десятиліть. У той же час великим государям все більше вдавалося зробити себе незалежними як від своїх станів, так і від імператора, тим самим підриваючи імператорський союз зсередини. Відсутність

пристосованості до мінливих обставин і зовнішніх загроз зрештою призвела в 1806 р. до того, що імператор одним розчерком пера оголосив імперію розпущеною.

Отже, хоча в до-модерній Німеччині й існувала велика кількість можливостей для політичної участі, ці можливості розподілялися вкрай нерівномірно. Нерівність прав і свобод була тогочасною нормою не тільки в Німеччині. Рівність навіть не існувала як політичний ідеал до XVIII століття. Гармонійне суспільство завжди уявлялося як добре впорядкована ієрархія класів і рангів. Щонайбільше, рівність усіх людей була мислима перед Богом. Під час гріхопадіння Адам і Єва програли її на землі. Егалітарним вважався також деспотизм – правління над рабами (кріпосними), рівність яких була рівністю в не-свободі. З іншого боку, політична участь мислилася лише як ієрархічна. У соціальній реальності існувало лише кілька спільнот, в яких можна було формально уникнути нерівності статусу, рангу та походження, котрі панували скрізь: наприклад, у релігійних орденах чи масонських ложах. Але навіть там соціальні відмінності не можна було ігнорувати. Як же за таких обставин громадянська рівність могла стати політичним ідеалом?

Однією з рушійних сил нівелювання класових відмінностей було посилення центральної державної влади, тобто те, що отримало назву абсолютизму. Окремі князі – наприклад, у Бранденбурзі-Пруссії, Саксонії чи Баварії – підривали права участі станів, послаблювали автономних правителів у своїх країнах і намагалися отримати доступ до всіх підданих – наприклад, за допомогою нових процедур оподаткування та найму, професійних адміністративних закладів, потоку декретів та законодавчих актів. Государі легітимізували свої нечувані нові претензії на владу та управління завдяки турботі про «загальне щастя», яке необхідно було нав'язати привілейованим і інкрустованим старим традиціям. Зрештою, заможні піддані, яких не надто експлуатували їхні поміщики, також були кращими платниками податків.

З метою військового набору і збору податків розроблялися нові прийоми інвентаризації і контролю, які мали тенденцію до нівелювання: підрахунок будинків і душ, вимірювання землі, стандартизація монет і одиниць виміру і т.д. Аристократи обурювалися, наприклад, коли їх замки та палаци ставили в один ряд з усіма іншими будинками, аж до хатини найбіднішого селянина, і просто нумерували послідовно. Бо статистичні методи зводять якості до кількості: до того, що рахують, ставляться однаково. Але цей вид урівнювання використовувався з патерналістськими намірами. У ньому не було нічого демократичного, й він в основному був спрямований проти традиційних форм політичної участі.

Неухильно зростаюча армія адміністративних чиновників керувала програмою суверенного добробуту. Ці державні службовці мали новий професійний етос і вже більше не розглядали себе як професію, а як неупереджений інструмент спільного блага. Більшість з них здобули освіту в таких університетах, як Геттінген, Лейпциг або Галле, де вивчали нові дисципліни, які теоретично лягли в основу їхньої діяльності: камералістику, поліцейську науку і, перш за все, природне право або «право розуму». Це вчення стало модною філософією освіченої еліти, прийнятої новим оптимізмом доцільності. Спочатку право розуму слугувало насамперед важелем для ліквідації старої традиції і для розширення простору для маневру князя. Самуель Пуфендорф, Християн Вольф, Християн Томазій і багато інших викладали в німецьких університетах теорію гіпотетичного природного стану загальної свободи і рівності, яке люди залишили добровільно заради власної вигоди, тому що вони за своєю природою суспільні істоти та можуть домагатися свого щастя тільки разом.

У ряду послідовних договорів вони об'єднуються в більш дрібні суспільства і в кінцевому рахунку в державу, добровільно і умовно підкоряючись верховній владі. Це вчення мало наслідки. Воно жодним чином не вимагало загальної рівності громадян перед законом, однак цей можливий наслідок був у ньому неявним. Згідно з цією доктриною, всі інституції, включаючи організацію урядової влади, в принципі повинні бути засновані на раціональній згоді індивідів. Таким чином, доктрина природного права забезпечила загальний стандарт для критики існуючих умов. Це був потужний теоретичний інструмент, яким можна було скористатися як для усунення всіх перешкод на шляху князівського правління, так і для радикальної критики всіх традиційних існуючих умов. Одні вірили їй на слово і вимагали таких обурливих речей, як юридична рівність жінок, євреїв чи кріпосних. Однак вони залишалися представниками радикальних поза-суспільних позицій не лише в Німеччині.

В останній чверті XVIII століття багато факторів сприяли революційним ескалаціям в ряді країн: масовий приріст населення, неврожаї, голодні кризи, банкрутство держави через руйнівні війни, втрата легітимності урядів. У цьому політичному кліматі боротьба за незалежність британських колоній в Північній Америці зустріла великі суспільні симпатії. У революційній Франції те, що спочатку не належало одне одному, нарешті об'єдналося в Європі: вимоги політичної участі та громадянської рівності. «Демократія» стала політичним бойовим поняттям. Але це не було само собою зрозумілим. По всій Європі відбулися глибокі структурні зміни, які уможливили ширший резонанс ідей народного суверенітету, рівності та загальної політичної участі. Адже «ідеї» не просто мерехтять у небі над політичною та соціальною реальністю.

Для того, щоб нові, «демократичні» вимоги взагалі широко обговорювалися, повинні були існувати досить банальні умови: повинні були існувати засоби масової інформації, які б оприлюднювали невдоволення і доводили політичні вимоги до народу великими тиражами; повинна була бути добре організована поштова система, щоб актуальні новини могли регулярно надходити звідусіль. Багато людей повинні були заробляти достатньо, щоб купувати книги і газети, і бути достатньо освіченими, щоб мати можливість їх читати. Цей список сприятливих умов можна продовжувати і продовжувати. Коротше кажучи, було вкрай мало ймовірно, що ідея загальної, рівноправної, демократичної участі може взагалі виникнути і претендувати на правдоподібність. У 1789 році час настав. Однак це був ще далеко не факт, що в якийсь момент ця ідея дійсно буде колись втілена в політичну реальність.

Список використаних джерел

1. Behrisch L. Vormoderne Wurzeln der Demokratie – und ihr Erklärungspotential für die Gegenwart // Geschichte für heute 2 (2018). S. 36–47.
2. Artikel «Demokratie» // Geschichtliche Grundbegriffe, hg. von Otto Brunner, Werner Conze und Reinhart Koselleck. Bd. I. Stuttgart, 1972. S. 821–899.
3. Reinhard W. Geschichte der Staatsgewalt. Eine vergleichende Verfassungsgeschichte von den Anfängen bis zur Gegenwart. München, 1999. 631 S.
4. Stollberg-Rilinger B. Die Aufklärung. 3., überarb. Aufl. Stuttgart, 2017. 316 S.
5. Willoweit D. Deutsche Verfassungsgeschichte. Vom Frankenreich bis zur Wiedervereinigung Deutschlands. 8., überarb. und erw. Aufl. München, 2019. XXXVII, 497 S.

З німецької мови переклав В. Абашик

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ І. ФІЛОСОФСЬКІ ТА ГУМАНІТАРНІ НАУКИ	5
АБАШНІК В.О. Григорій Сковорода у творчості Фелікса Гаазе (1882–1965)	5
АБАШНІК У.В. «Будинок привидів» (1942): особливості швейцарської комедії жахів	9
БЕРЕЗНИЙ В.М., ЄРМОЛЕНКО О.А., ЛИСЬОНКОВА Н.М. Трансформація освіти в епоху нейромереж	12
БЛИЗНЮК Л.М. Психофізіологічні основи мови і мислення	14
БЛИЗНЮК Л.М., МИХАЙЛОВА Є. Неогумбольдтіанство у визначенні мовної картини світу	16
БОЙЧЕНКО М.І. Цінності використання ші та вартості люської комунікації	18
ВАРЛАМОВА А.В., НЕШКО С.І. Переклад як засіб комунікації	21
ГАЙДЕМАНН Дітмар Герман Моральний скептицизм та етичний релятивізм	22
ДАНІЛ'ЯН В.О. Теорія регіональних розбіжностей Стейна Роккана	30
ДАНІЛ'ЯН В.О., РЯБЧЕНКО С.Р., БАБЕНКО К.А. Соціально-психологічні чинники формування здорового способу життя здобувачів вищої освіти	32
ДАРАГАН А., НАЗАРЕНКО І.Л. Особливості перекладу економічних текстів	34
ДОВЖЕНКО С.С., СВЕТОШ В.Ю. Особливості фізичної активності у зрілому віці у відповідності з європейськими стандартами	35
ДОНЕЦЬ С.М., ТАРУТА А. Переклад українських суспільно-політичних реалій англійською мовою	37
ЗАГРІЙЧУК І. Д. Комунікація та толерантність в умовах сучасної пограничної ситуації	39
ЗРОДНІКОВА К.В., УМРИХІНА К.О. Людина та інформаційно-комунікативні технології: виклик сучасності	43
ЗРОДНІКОВА К.В., МИНИННИК Д.В. Вплив культурної глобалізації на суспільство	44
КІМ К.В., КОВАЛЬОВА О.В., ШАПАТІНА О.О. Комунікації учасників освітнього процесу	45
КОДАЛЛЕ Клаус-Міхаель Дух прощення	47
КОЛЕСНИК К.Е. Образ кайзера Вільгельма в творчості німецького медальєра Карла Гьотца	53
КОЛЕСНИК К.Е., ІХНЕНКО С.О. Англо-ірландська книжкова мініатюра у ранньому Середньовіччі	60
КОММЕДАЛ О. Теорія гендеру та гендерної ідентичності С. М. Ольсен	67

ШЕПЕЛЕНКО Т.В. Міждисциплінарна інтеграція фізичного виховання та гуманітарних і природничих дисциплін у формуванні професійних компетентностей здобувачів вищої освіти	128
ШЕПЕЛЕНКО Т.В., КУЩ Б.В. Орієнтація студентської молоді на здоровий спосіб життя	130
ШТОЛЛЬБЕРГ-РІЛІНГЕР Барбара Багато шляхів до демократії	132
СЕКЦІЯ II. ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ ТА ПРАВОЗНАВСТВО	140
АЛЕКСАНДРОВА О.Ю., КОСИЧ М.В. Роль цифрового PR у формуванні іміджу організації	140
ВАСИЛЬЄВ О.Л. Джерела інвестицій у післявоєнне відновлення залізничного транспорту України	141
ГРОМОВА О.В., ВОЛОХОВА І.В., ГАРАЄВ М.В. Основні напрямки використання Fin Tech у фінансовому та банківському секторах	143
ДЕРГОУСОВА А.О. Сучасні тренди digital-маркетингу	145
ЄВСЬЄВА О. О. Міждисциплінарний зв'язок в економічній науці економіки та обліково-контрольних дисциплін в контексті «малого» та «широкого» філософського кола	147
КАЛИЧЕВА Н.Є., КОРИНЬ М.В. Напрями стратегічного розвитку підприємства сфери торгівлі	149
КОЛІСНИКОВ А.В. Особливості правового регулювання криптовалют в Україні	151
КРИХТІНА Ю.О., КОВАЛЬОВ А.Ю., СЕВЕРЧЕНКО Н.О. Сучасні аспекти цифрового розвитку залізниць в європейському транспортно-логістичному просторі	152
КУДЕЛЯ В.І., ЯКОВЕНКО В.Г., ЧЕЛЯДИНОВА Н.Г. Зміна парадигми менеджменту в сучасних умовах економічного розвитку	155
МАЛИХІНА Я.А. Проблеми захисту прав інтелектуальної власності у цифровому просторі	156
ОВЧИННИКОВА В.О., ЛУК'ЯНОВА О.М., КОНДРАТЮК М.В. Концепції та практики соціального підприємництва та краудфандингу в сучасній економіці	158
СИВОЛОВСЬКА О. В., МКРТИЧЬЯН О.М., ВОЛОХОВ В.А. Застосування теорії ігор до моделювання соціально-економічних відносин	159
СОЛОМНИКОВ І.В., СЕМЕНЦОВА О.В. Соціальна відповідальність в сфері залізничного транспорту в умовах військового стану: еколого-економічна компонента	161
СЕКЦІЯ III. ТЕХНІЧНІ НАУКИ	163
АКІМОВА Ю.О., ОСМАЄВ О.А. Математичні моделі в психологічних дослідженнях: аналіз та застосування	163

Наукове видання
Відповідальність за редагування та достовірність інформації
несуть автори роботи

Людина, суспільство, комунікативні технології:
матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф.
26-27 жовтня 2023 р.

Reports of the XI International scientific-practical conference
“A person, a society, communicative technologies”

Відп. за випуск В.О. Даніл'ян

Підписано до друку 20.12.2023. Формат 60x84/16.
Гарнітура «Times». Папір для мн. ап.
Ум. друк. арк. 27,67. Обл.-вид. арк. 41,8.
Наклад 300 пр. Зам. №

Видавець Мачулін Л.І.
тел. +38(068)886-52-57
editor2016@ukr.net
<http://knigoizdat.org.ua>
Свідоцтво про держреєстрацію:
сер. ХК №125 від 24.11.2004

Віддруковано в ПП Озеров Г. В.
м. Харків, вул. Університетська, 3, кв. 9.
Свідоцтво про реєстрацію: № 818604 від 02.03.2000.